

LAKIALOITE 157/2006 vp

Laki korkolain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan korkolakia muutettavaksi siten, että maksutuomion jälkeen voitaisiin periä vain ns. laillinen viivästyskorko, joka on tällä hetkellä 10 prosenttia ja on sidottu viitekoron vaihteluihin.

Muutosehdotuksessa on lähdetty siitä, ettei juoksevan koron sopimusvapauteen tarvitsisi puuttua. Sopimusosapuolet voisivat kaikissa luotoissa sopia edelleen vapaasti juoksevan koron määrästä ja viivästyskorostakin entiseen tapaan voimassa olevan korkolain puitteissa ja sen määräyksiä noudattaen. Muutosta ehdotetaan

sen jälkeiseen aikaan, kun maksuviivästys on tapahtunut ja tuomioistuin on antanut maksutuomion eli ulosottoperusteen.

Ehdotettu rajoitus koskisi vain kulutusluottoja ja niihin rinnastettavia luotto-ostoksia. Rajoitus sopimusvapaudelle tapahtuisi vasta siinä perinnän viime vaiheessa, kun on haettu velkomustuomio. Tämän lakialoitteen syntyyn on asiantuntemuksellaan merkittävästi vaikuttanut Vantaan sosiaali- ja potilasasiamies Miikkael Liukkonen.

PERUSTELUT

Kulutusluottotyyppisten luottojen tarjonta on kasvanut voimakkaasti 25 vuodessa korkolain säätämisen jälkeen. Tarjolla olevan luottopalelin korot liikkuvat useissa kymmenissä prosenteissa. Oman lukunsa muodostavat lyhytaikaisiksi tarkoitettut pienehköt tekstiviestillä tilattavat ns. vippiluotot, joiden korkoa vastaavat palkkiot ovat useita satoja prosentteja vuotuista korkoa. Näiden viimeksi mainittujen vippien myyjäyhtiöt eivät mielellään käytä korkonimitystä voittomarginaalilleen. Tämä johtuu mitä ilmeisimmin rikoslain 36 luvun 6 §:n säännöksestä, jonka 2 momentissa todetaan seuraavaa: "Kiskonnasta tuomitaan myös se, joka luotonannos-

sa ottaa tai edustaa itselleen tai toiselle korkoa tai muuta taloudellista etua, joka huomattavasti ylittää julkisen valvonnan alaisten rahalaitosten vastaavassa luotonannossa ottaman tavanomaisen koron".

Rikoslain 36 luvun 7 §:n 4 kohdassa rikosta pidetään törkeänä, jos se tehdään erityisen suunnitelmallisesti, jolloin rikoksenteijä on tuomitava törkeästä kiskonnasta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Käytännössä kuluttajaviranomaiset eivät ole katsoleet edes kymmenien prosenttien korkopyyntöjen olevan ristiriidassa rikoslain kanssa.

Tuomioistuimet ovat satunnaisesti soveltaneet lainkohtaa joissakin ammattirikollisten yksityisissä luotonannoissa. Korot ovat näissä tavanomaisissakin sopimuksissa jo niin korkealla, että herää kysymys siitä, missä ovat koronkiskonnan rajat.

Sosiaali- ja terveystoimen, velkaneuvonnan, kuluttajaneuvonnan ja kirkon yhteiskunnallisen työn maksukyvyttömyysongelmiin perehtyneet asiantuntijat ovat olleet jo pitkään huolissaan korkeiden korkojen seurauksista ennestäänkin heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien kansalaisten keskuudessa.

Korkolain 2 §:stä käy selville, että lainsäätäjä halusi asettaa sosiaalista elementtiä kulutusluotolle ja määräsi, että niiden viivästyskorkoa ei saanut sopia suuremmaksi kuin lakisääteinen 4 §:ssä mainittu viivästyskorko, joka on tällä hetkellä 10 prosenttia kuluvan vuoden 2006 loppuun. Jonkinlaisena kömmähdyksenä täytyy pitää kuitenkin korkolain 4 §:n 2 momentin säännöstä, joka kumoaa 2 §:n sosiaalista elementtiä tavoittelevan 10 prosentin viivästyskoron katto-säännöksen. Lain 4 §:n 2 momentissa todetaan: "Jos 1 momentin mukaan määräytyvä viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää."

Toisin sanoen lainsäätäjä on halunnut korkolaissa viitekorkoon sidotun kohtuullisen viivästyskoron (tällä hetkellä 10 prosenttia) kulutusluotoille, mutta toisaalla samassa laissa kuitenkin annetaan mahdollisuus kiertää tämä säännös. Riittää, kun sopii juoksevan koron suuremmaksi kuin lakisääteinen kohtuullinen viivästyskorko, niin ei enää tarvitsekaan noudattaa tuota lakisääteistä kohtuullista viivästyskorkoa.

Viivästyskorko on se korko, jota noudatetaan maksuviivästytilanteessa ja maksukyvyttömyystilanteessa. Oikeuden päätöksen jälkeen viivästyskorkoa voidaan periä seuraavat 15 vuotta siihen asti, kun saatava vanhentuu. Jos siis luottoja myydään 33 prosentin korolla, mikä on tavanomainen korko luottokorttiyhtiölle vakuudettomien luottojen osalta, niin myös viivästyskorko on tuo sovittu 33 prosenttia. Tähän lop-

putulokseen on päädytty, koska ei ole oikein, jos maksun viivästyessä viivästyskorko laskee 10 prosenttiin 33 prosentista. Mutta nykyinen järjestelmä käytännössä vesittää kohtuullisen viivästyskoron ajatuksen.

Seuraukset ovat olleet tuhoisat. Korkeakorkoisten luottojen markkinointi suuntautuu sellaiseen väestönosaan, joka yleensä on taloudellisesti jo ennestään heikoilla. Usein korkeakorkoisen lainan ottajaksi päätyy mielenterveysongelmainen, päihdeongelmainen tai jo ennestään velkaantunut, mikä on luonnollistakin, koska paremmissa asemissa olevat saavat lainaa halvemmalla. Mitä korkeampi korko, sen varmemmin luotonottaja on jo ennestään vaikeuksissa taloutensa tai terveytensä kanssa.

Luottoyhtiön kannalta strategia on se, että kun on riittävän korkea korkotaso, voidaan ottaa isoja riskejä luoton takaisinmaksussa. Tuotto otetaan niiltä, jotka maksavat. Maksukyvyttömät hoitaa yhteiskunta, sosiaalihuolto ja toimeentulotuki. Luotot ovat yleensä korkeintaan muutama tuhat euroa, joten velkajärjestelyyn niillä pelkästään ei päästä. Toinen aalto niin sanottua jälkiperintätuottoa alkaa virrata luottoyhtiölle siinä vaiheessa, kun velalle on haettu oikeuden maksutuomio. Ulosmitataan sairaseläkeitä tai muuten pienistä tuloista, minkä jälkeen kunnat maksavat puuttuvat elinkustannusvajeet yhteisistä verovaroista. Näin luottoyhtiöille kanavoituu Suomessa miljoonia veroeuroja vuosittain ulosottojen seurauksena.

Suomi on niitä harvoja Euroopan maita, joissa voidaan perusturvastakin ulosmitata, mikä tosin paikataan sitten toimeentulotukena. Ulosoton matalat suojaosuudet (käytännössä 700 euroa yksin asuvalla) ovat luottoyhtiölle eduksi. Asiaa perustellaan vähävaraistenkin oikeudella ja mahdollisuudella saada luottoja, tosin hieman kalliimmalla hinnalla, mutta kuitenkin.

Edellä mainittu 33 prosentin viivästyskorkotuotto kasvattaa pääoman viisinkertaiseksi tuona 15 vuoden aikana, jolloin saatavaa voidaan periä. Jos velallisella on mahdollisuus maksaa ulosoton kautta, pienituloisuus varmistaa sen, että vain korkoja voidaan lyhentää. Luotto-

yhtiölle on syntynyt kannattava pitkäkestoinen asiakkuus ja samoin sosiaalitoimelle.

Korkolain parannuksia esitettäessä ammattimaiset luotonantajat vetoavat herkästi sopimusvapauden periaatteeseen ja varoittavat puuttumasta vapaiden markkinoiden toimintaan. Tällöin jää kuitenkin huomaamatta, että kyse ei ole pelkästään kahden sopimuskumppanin asiasta, johon yhteiskunnan ei tulisi puuttua. Itse asiassa korkeakorkoisten luottojen myyjäyhtiöt eivät voisi toimia ilman toimivaa sosiaalihuoltojärjestelmää ainakaan yhtä tuottavasti. Yhtiöt saavat osuuden tuloistaan välillisesti juuri veronmaksajien toimeentulotukivaroista. Erilaiset velkaneuvontajärjestelmät hyödyttävät myös velkayhtiöitä. Voidaan sanoa, että kolmantena näkymättömänä takuumiehenä ovat veronmaksajat, järjestöt, kirkko ja yhteiskunta, jotka hoitavat jälkipyykin ilman, että se maksaa yhtiöille mitään erikseen.

Vasta sitten, kun ulosottolainsäädännöllä suojataan muiden Euroopan maiden tavoin ensin luoton ottajan perustarpeet, asuminen, ruoka, vaatteet ja terveydenhuolto, voidaan vedota täyteen sopimusvapauteen, johon yhteiskunnan ei tulisi puuttua. Tällöin riskit kaatuvat enemmän luottoyhtiölle, kuten vapaassa markkinataloudessa kuuluisi.

Korkolain muutosehdotus

Lakialoitteen korkolain muutosehdotuksessa on lähdetty siitä, ettei juoksevan koron sopimusvapauteen tarvitsisi puuttua. Sopimusosapuolet voisivat kaikissa luotoissa sopia edelleen vapaasti juoksevan koron määrästä ja viivästyskorostakin entiseen tapaan voimassa olevan korkolain puitteissa ja sen määräyksiä noudattaen. Muutosta ehdotetaan sen jälkeiseen aikaan, kun maksuviivästys on tapahtunut ja tuomioistuimien antanut maksutuomion eli ulosottoperusteen. Maksutuomion jälkeen voitaisiin periä vain ns. laillinen viivästyskorko, joka on tällä hetkellä 10 prosenttia ja on sidottu viitekoron vaihteluihin. Tämäkin rajoitus koskisi vain kulutusluottoja ja niihin rinnastettavia luotto-ostoksia. Kulutusluottojen lempeämpi kohtelu velallisen kannalta katsottuna oli alun perin lainsäätäjän tarkoitus.

Rajoitus sopimusvapaudelle tapahtuisi vasta siinä perinnän viime vaiheessa, kun on haettu velkomustuomio. Korko ei laskisi lakisääteiseksi alemmaksi koroksi heti viivästymisen tapahtuessa, mikä on omiaan estämään väärinkäytöstä velallisen puolelta. Kun velka on jo tuomioistuimessa, on varmaa, että maksukyvyttömyys on todellinen eikä viivästyskoron määrällä voida vaikuttaa maksun nopeuttamiseen. Velallinen saa luottohäiriömerkinnän oikeudenkäynnin jälkeen. Myös perintäkulut ja erikseen vielä oikeudenkäyntikulut varmistavat sen, että velkoja saa hyvityksen viivästysvahingolleen tätä kautta, eikä ole todennäköistä, että velallinen päästäisi asiat tähän pisteeseen vain saadakseen sovitun viivästyskoron lasketuksi 33 prosentista kymmenen erimerkkitapauksessa.

Tällä säännöksellä varmistetaan se, että velkojalla on intressiä sovitella perintävaiheessa ja, jos maksukyvyttömyys on totaalinen, velallinen ei joudu mahdolliseen korkoloukkuun, josta saatiin erittäin huonoja kokemuksia lama-ajan korkeiden korkojen kaudella. Suurin syy massiiviseen ylivelkaantumisiilmioon oli juuri noin 20 prosentin viivästyskorko, joka kasvatti nopeasti velat tavoittamattomiin. Nyt puhutaan paljon suuremmista viivästyskoroista.

Todellinen uhka huonon maksukyvyn omaavien luotonottajien lisäksi on luoton korkotason noustessa massiivinen asuntoluottokanta. Kun asuntoluoton haltijaperhe joutuu maksuvaikeuksiin esim. työttömyyden tai sairauden ryödittäjänä, ensimmäinen selviytymiskeino on ottaa pieniä korkeakorkoisia kulutusluottoja elämistä varten tai asuntolainan hoitokuluihin. Näin sinnitellään vuosi pari, ennen kuin tapahtuu lopullinen romahdus. Tässä vaiheessa korkeakorkoisia luottoja on jo niin monta kuin puhtailla luottotiedoilla vain on saanut. Yleensä tilannetta ei haluta nähdä toivottomana, vaan pidetään asuntolainoista kiinni viimeiseen asti.

Ehdotettu säännös toisi hieman enemmän riskiharkintaa luottoyhtiöille.

Ehdotettu muutos rajoittaisi sopimusvapautta äärimmäisen vähän ja oikeastaan vain siten kuin lainsäätäjä oli alun perin tarkoittanutkin. Lakia säädettäessä ei ole ajateltu tällaista tilannetta,

jossa korot nousevat näin korkeiksi. Luottoyhtiövelkoja saisi joka tapauksessa aina 10 prosentin viivästyskoron, mikä on hyvä tuotto millä tahansa mittarilla.

Korkolain 2000-luvun muutosten ponttimena on ollut Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/35/EY (annettu 29.6.2000) kaupallisissa toimita tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta. Direktiivi on syntynyt velkojen ja kauppiaiden turvaksi, kun Euroopan tasolla on huolestuttu lisääntyneiden maksuviivästysten aiheuttamista vahingoista velkojille. Tässäkin yhteydessä direktiivi pitää tärkeänä nykyisentasoisien laillisen 10 prosentin viivästyskoron toteuttamista. Direktiivissä ei neuvoston mielikuvitus

edes riitä Suomen kaltaisiin kymmenien prosenttien viivästyskorkoihin. Vasta julkaistun tutkimuksen mukaan suomalaiset maksavat laskunsa nopeimmin Euroopassa ja ulosottojärjestelmä on tehokas.

Yhteisö, velalliset ja myös velkojat hyötyvät korkolain täsmentämisestä. Muutos auttaa luottoyhtiöitä parantamaan strategioitaan. Ahdin-gossa olevia, korkeaa korkoa maksavia kansalaisia ei riitä loputtomiin hyvästä sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmästä huolimatta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

korkolain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/1982) 4 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 340/2002, uusi 3 momentti seuraavasti:

4 §

Viivästyskoron määrä

Jos velallisen sitoumus liittyy 2 §:n 2 momentissa mainittuun kulutusluottoon tai muuta kulu-tushyödykettä koskevaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen taikka sellai-seen sopimukseen, jonka perusteella velallinen

ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäsentään varten, on viivästys-korko velan maksun viivästyessä kuitenkin aina ulosottoperusteen vahvistamisesta lukien 1 mo-mentissa mainitun suuruinen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 2006

Tuija Brax /vihr
Johanna Sumuvuori /vihr
Kirsi Ojansuu /vihr
Ulla Anttila /vihr

Merikukka Forsius /vihr
Erkki Pulliainen /vihr
Rosa Meriläinen /vihr
Janina Andersson /vihr

LA 157/2006 vp — Tuija Brax /vihr ym.

Tarja Cronberg /vihr
Minna Sirnö /vas
Erkki Virtanen /vas
Annika Lapintie /vas

Anni Sinnemäki /vihr
Osmo Soininvaara /vihr
Kari Uotila /vas
Raimo Vistbacka /ps